

NOVI PODACI O ZADARSKIM SLIKARIMA XIV-XVI STOLJEĆA

KRUNO PRIJATELJ

Radeći na rukopisnoj ostavštini G. Prage u biblioteci Marciani u Veneciji naišao sam na svezak Marc. Ital. VI, 528 (Silloge doc. di G. Praga) n. XXIV, u kome je on prepisao oko sedamstotina dokumenata iz zadarskog arhiva, koji se odnose na umjetnike i umjetničke spomenike od XIV do XVII stoljeća. Premda je najveći dio tih dokumenata bio već poznat i objelodanjen, naročito u knjizi C. Fiskovića, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, držim, da je korisno iznijeti na vidjelo ovaj niz još nepoznatih podataka, imena i činjenica, da bi slika o velikoj umjetničkoj aktivnosti u gradu Zadru i njegovoj okolini u kasnijim stoljećima srednjega vijeka bila što potpunija i što zaokruženija, kao i da bi što jasnija bila uloga domaćih majstora u tome cvatu. Izabrao sam ovdje šezdesetak dosad nepoznatih dokumenata, koji se tiču zadarskih slikara od sredine XIV do sredine XVI stoljeća, a koji nam mnogo osvjetljavaju neke ličnosti slikarstva u Zadru naročito u kasnome trecentu, a za neke druge donose poneke sitne podatke, koji zaokružuju naše znanje o tim umjetnicima.

NIKOLA CIPRIJANOV DE BLONDIS

Slikar Nikola Ciprijanov jedan je od prvih naših umjetnika trecenta, koji su ušli u naučnu literaturu. Dva kapitalna dokumenta iz njegova života: dobitak mletačkog građanskog prava godine 1366 i slikareva oporuka godine 1374 davno su već poznata. Iz prvoga doznajemo, prilikom dodjele građanskog prava na 25 godina, da je slikar došao kao dijete u Veneciju, sudjelovao uz Mlečane u ratu protiv Genove godine 1351 pod vodstvom Pancrazia Giustiniana, te, povrativ se, bio pet godina đak i pomoćnik majstora Paola Veneziana.¹⁾ Iz oporuke pak saznajemo, da je godine 1374 bio već udovac,

¹⁾ Cecchetti, Nomi di pittori e lapicidi antichi, Archivio veneto XXIII, Venezia 1887, str. 61.

želio biti pokopan u crkvi S. Stefano u Veneciji, imao sina Jerolima i kćer Kristinu, te pomoćnika i đaka imenom Paskvalina.²⁾ Te je dokumente poznao Testi, koji je, s obzirom što je Nikola živio »in confinio Sancti Luce«, povezao uz slikara još i dokument iz godine 1359, koji spominje slikara Nikolu iz sv. Luke.³⁾ Ovim je podacima Fisković dodao još dokument iz godine 1369, u kome se slikar spominje kao »Nicola de Blondis de Veneciis de confini sancti Luce«. Ovaj dokumenat, koji nam otkriva slikarevo prezime i pokazuje tačnost Testijevog povezivanja našeg slikara s dokumentom iz godine 1359, govori nam, da je Zadranka Berucija supruga Andrije Grubonje izabrala našega slikara za svog zastupnika u Veneciji.⁴⁾

Ovim dokumentima možemo dodati još jedan od velike važnosti. To je akt od 1. ožujka 1376, u kome se naš slikar (»Nicholaus Biondus pictor filius quondam Cipriani de Jadra«) obavezuje ninskim građanima Ivanu sinu Borse i Grguru pok. Dobroše, da će im izraditi dva raspela istoga oblika, dimenzija i kvaliteta, kao što je ono, koje je isti Nikola bio ranije prodao zadarskim franjevcima.⁵⁾ Ovaj nam dokumenat, prema tome, pokazuje, da je slikar bio živ još dvije godine nakon svoje oporuke. Najvažniji podatak, koji iz njega doznajemo, činjenica je, da je za svoj zavičaj bio naslikao tri raspela: jedno za Malu braću, a dva za ugledne ninske građane. Nažalost nam se ni jedno nije sačuvalo. Možemo jedino pretpostaviti, da su nosila stilski pečat njegova velikog učitelja, koji je i inače imao veza sa našom obalom i od Trsta i Pirana, preko Krka i Raba, do Skradina (odnosno sada Splita) zastupan svojim djelima.⁶⁾

BLAŽ LUKE BANIĆA

O slikaru Blažu Lukinu iz Zadra se dosad znalo, da je god. 1384 učio u Veneciji kod poznatog slikara Jacobello di Bonomo, te da je bio naslikao g. 1395 jednu oltarsku sliku za crkvu sv. Nikole.⁷⁾ Na temelju izvjesnih srodnosti sa Jacobellom Cecchelli je bio pretpostavio, da bi on mogao biti autor velikog poliptiha, koji se sada nalazi kod zadarskih franjevaca, premda je očito, da je taj poliptih dosta kasniji.⁸⁾ Fisković je pretpostavio, konačno, da bi ovaj slikar

2) R. Fulin, Cinque testamenti di pittori ignoti del secolo XIV, Archivio Veneto XII, Venezia 1886, str. 146—150.

3) L. Testi, Storia della pittura veneziana I, Bergamo 1909, str. 131, 134—136, 206, 208, 330.

4) C. Fisković, Zadarski sredovječni majstori, Split 1959, str. 93, bilj. 520.

5) G. Praga, cit. rukopis, str. 100—102 (Akti not. Petra de Sercana, Vacchette, uz cit. datum). Praga u svom prepisu transkribira slikarevo prezime u »Brondus«.

6) K. Prijatelj, Splitska Galerija i njezin krug (III povremena izložba X dvorana Strossmayerove Galerije), Zagreb 1962, str. 5, 11.

7) L. Testi, o. c., I, str. 322, A. Nani, Notizie storiche della città di Zara, Zadar 1883, str. 146.

8) C. Cecchelli, Zara, Roma 1932, str. 137.

mogao biti onaj slikar Blaž, koji se spominje kao mrtav u jednom dokumentu iz god. 1418, koji spominje nekog Ivana sina slikara Blaža.⁹⁾

To je sve što je o ovome majstoru bilo poznato u dosadašnjoj literaturi. Novi dokumenti nam daju još niz podataka, po kojima nam njegov lik postaje daleko jasniji i konkretniji.

Prvi je dokument datiran 20. rujna 1385, dakle neposredno nakon školovanja u Veneciji. Slikar se tu naziva »Blaxius pictor quondam Luce Banich de Jadra«, te ima, prema tome, hrvatsko prezime. U ovom dokumentu on sklapa ugovor sa slikarom Stjepanom Martinovim zvanim Lazanja (»Stephanus pictor dictus Lasagna quondam Martini de Jadra«) o zajedničkom udruživanju i suradnji za trajanje od dvije godine i o podjeli svih poslova, dohoda i troškova među njima.¹⁰⁾

Čini se, da se suradnja ove dvojice slikara nije produljivala, jer god. 1387 Blaž već radi samostalno. Dne 19. rujna te godine naš se slikar obavezao, da će ukrasiti kapelu, koju je nedavno sagradio suknar Nikola Mihovilov u svojoj vlastitoj kući, »que est Jadre in contrata Marchianorum«. U toj je kapeli Blaž morao »facere figuras et ystorias« prema opisu, koji je suknar dao slikaru. Ugovor je vrlo detaljan i daje nam uvid u visoki kulturni nivo ovog uglednog zadarskog obrtnika kasnoga trecenta, koji se javlja niz puta kao naručitelj umjetnina zadarskim majstorima svoga vremena.¹¹⁾

Nekoliko dana iza toga, dne 25. rujna 1387, pojavljuje se Blaž kao svjedok u dućanu istoga suknaara Nikole na općinskom trgu prilikom suknarove narudžbe Martinu Hermanovu zvanom Teutonac, njemačkom drvorezbaru nastanjenom u Zadru, drvenog izrezbarenog poliptiha (»ancona«) poput onog, koji je isti Herman bio izradio za crkvu sv. Petra na trgu, a takove veličine da bi mogao stati u nekom ormaru, koji je Nikola bio prethodno dao sebi izraditi.¹²⁾

Za suknaara Nikolu Mihovilova znamo, da je svesrdno i konstantno pomagao umjetnike. God. 1387 naručio je veliki poliptih od slikara Menegela de Canalis, god. 1389 kameni bunar sa grbovima ukrašenom krunom od kipara Pavla Vanucijeva iz Sermonete, a god. 1399 slikarsku dekoraciju svoje kuće od slikara Tome nezakonitog sina zadarskog plemića Maura Grisogona. Poznato je također, da su za njega krajem XIV stoljeća radili graditelji Toma Ostojin i Nikola Mihajlov, da je god. 1399 iznajmio svoju raskošnu

9) C. Fisković, o. c., str. 94—96, bilj. 542.

10) G. Praga, cit. ruk., str. 134 (Akti not. Rajmunda de Modiis, vacch., uz cit. datum).

11) G. Praga, cit. ruk., str. 90—92 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bastardelli, uz cit. datum).

12) G. Praga, cit. ruk., str. 93—94 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

kuću dubrovačkom plemiću Ivanu Menčetiću, a god. 1400 naručio je na svoj trošak poliptih za glavni oltar crkve sv. Krševana.¹³⁾

U vezi sa Blaževim radom za suknara Nikolu je i dokument od 6. studenoga 1387, u kome Blaž uzima Šimuna Ivanova kao pomoćnika u slikanju spomenute Nikoline kućne kapele.¹⁴⁾

Dne 3. ožujka 1388 uzima sebi Blaž i drugog pomoćnika Grgura Grgurova iz Zagreba (»Gregorius quondam Gregorii de Sagrabia«), koji će kod njega učiti i raditi.¹⁵⁾ Pojava ovog Zagrepčanina u Zadru je za nas svojom rijetkošću i svojim značajem od velike važnosti.

Nakon ovih podataka iz godine 1385–1388, koji nam govore o Blažu Luke Banića kao autoru slikarske dekoracije kućne kapele suknara Nikole i spominju dva njegova đaka, nemamo o njemu više podataka. Možemo ipak – smatrajući da se radi o istom čovjeku – pomaknuti »terminus post quem« njegove smrti od »prije 1418« do »prije 1411«, jer se već u jednom dokumentu od 10. svibnja 1411 navodi njegov sin Ivan kao »Johannes quondam Blaxii pictoris.«¹⁶⁾

IVAN TOMAZINOV IZ PADOVE

Slikara Ivana iz Padove spominje Teja, a po njemu i Fisković samo po imenu.¹⁷⁾ Iz ovih novih dokumenata, u kojima se uglavnom naziva »Johannis pictor quondam Thomasini de Poglana (ili de Poveglana) de Padua«, njegovo djelovanje postaje mnogo jasnije, jer se spominju njegovi konkretni radovi.¹⁸⁾

Prvi put se javlja u jednom dokumentu, kome fali početak, a može se datirati između 29. siječnja i 3. veljače 1384. Slikar tu obećava samostanu sv. Dimitrija u Zadru, da će drvom, bojama

13) C. Fisković, o. c., str. 56–57, 96, G. Praga, cit. ruk., str. 189 (Akti not. Petra de Serçana, vacch., uz datum 15. VII 1389 i dok. cit. u našim bilješkama 34 i 35.

14) G. Praga, cit. ruk., str. 166 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

15) G. Praga, cit. ruk., str. 170 (Akti not. Rajmunda de Modiis, vacch., uz cit. datum).

16) G. Praga, cit. ruk., str. 430 (Akti not. Teodora de Prandino, instr. uz cit. datum). Čudno je, da je Blaža Lukina sam Praga, koji je poznavao i prepisao ove dokumente, poistovjetio s Blažem Jurjevim Trogiranim, koji je u Zadru živio tridesetak godina kasnije. Up. G. Praga, Note bibliografiche, Rivista dalmatica XXVI, f. IV, Venezia 1955, str. 72–73.

17) A. Teja, Aspetti della vita ecomica di Zara dal 1289 al 1409, Rivista dalmatica XXII, str. 154, C. Fisković, o. c., str. 92.

18) Pretpostavljajući, da se »Padua« može odnositi na istarsku Padovu bio sam se obratio prof. Branku Fučiću na Rijeci, koji mi je javio da se u okolini istarske Padove (današnje Kašćerge) ne nalazi nikakav lokalitet koji bi se mogao povezati sa toponimima »Poglana« ili »Poveglana«. Možda se vjerojatnije radi o Padovi u Venetu, a lokalitet Poveglana se i danas nalazi u blizini Trevisa.

i zlatom popraviti (»aptare et reparare«) jedan veliki poliptih (»ancona«) u crkvi toga sveca.¹⁹⁾

Kao svjedok se javlja 13. veljače 1385,²⁰⁾ a 27. lipnja iste godine u jednom drugom dokumentu, od koga je sačuvan samo početak, doznajemo, da se pojavio pred ninskog biskupa Dimitrija Matafarića.²¹⁾

Iste godine, 29. rujna, povjerava mu u njegovu stanu Zadranka Radoslava žena mornara Nikole svog nećaka Iliju pok. Migle iz Dubrovnika, da mu bude pomoćnik i učenik.²²⁾ Ovaj podatak je još jedan dokaz povezanosti između slikara sjeverne i južne Dalmacije.

Dne 21. listopada 1385 Ivan se obavezuje Ratku kapelanu crkve sv. Mihovila u Trnavi kod Novigrada (»de Ternova diocesis Nonensis«), da će mu izraditi drveni izrezbareni poliptih (»ancona«), po uzoru na poliptih sv. Jerolima u dominikanskoj crkvi sv. Platona na oltaru kod ulaznih vratiju u sakristiju. Na tom poliptihu slikar je morao prikazati četiri prizora iz života sv. Mihovila, posred kojih je morao biti veliki svečev lik sa vagom, kopljem i đavolom pod nogama. Na donjem dijelu poliptiha su trebali biti likovi dvanaestorice apostola, a na gornjem prizor Navještenja. Poliptih je trebao biti dovršen do Božića, a za cijenu od 42 zlatna dukata. Ovaj detaljni opis pokazuje nam, da je to djelo na kome je Ivan očito vršio i drvo-rezbarske i slikarske radove, predstavljalo jedan od većih zahvata zadarskog i uopće dalmatinskog slikarstva kraja XIV stoljeća.²³⁾

U slijedeća dva dokumenta javlja se opet samo kao svjedok, ali nam imena umjetnika, koji se u tim aktima pojavljuju, govore o njegovoj povezanosti sa zadarskim umjetničkim krugom zadnjih decenija trecenta. U aktu od 26. prosinca 1385 on je svjedok ugovoru kojim istaknuti zlatar Frano iz Milana uzima za pomoćnika Stjepana sina Crne iz sela Zdenca,²⁴⁾ a u aktu od 17. siječnja 1386 pojavljuje se kao svjedok uz slikara Stjepana Martinova Lazanju.²⁵⁾

Posljednji dokument je datiran 21. svibnja 1386. Naš se slikar tu obavezuje zadarskom plemiću Bartolu pok. Zoila de Cipriano, da će mu izraditi poliptih (»ancona«) sa likom Bogorodice s Djetetom u naručju na srednjem polju, a sa po tri svetačka lika sa svake strane. Bartul Zoilov poklanja tu sliku crkvi sv. Marije Velike i

19) G. Praga, cit. ruk., str. 127 (Akti not. Petra de Serčana, vacch., uz cit. datum).

20) G. Praga, cit. ruk., str. 128 (Akti not. Rajmunda de Modiis, vacch., uz cit. datum).

21) G. Praga, cit. ruk., str. 131 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

22) G. Praga, cit. ruk., str. 126 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

23) G. Praga, cit. ruk., str. 130 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum). Selo Trnovu navodi Bianchi (Zara kristiana, Zadar 1879, II, str. 421) među propalim naseljima zadarske nadbiskupije.

24) G. Praga, cit. ruk., str. 125 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

25) G. Praga, cit. ruk., str. 129 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

traži, da se na glavama prikazanih likova postave pozlaćene krune. Za taj poliptih dobit će Ivan 14 zlatnih dukata.²⁶⁾

STJEPAN MARTINOV LAZANJA

Prva je pojava slikara Stjepana Martinova Lazanje ili Lezanje (»Stephanus pictor dictus Lesagna (ili Lasagna) quondam Martini habitator Jadre«) u već spomenutom dokumentu od 20. rujna 1385, u kome sklapa sporazum o zajedničkoj suradnji sa slikarom Blažom pok. Luke Banića na dvije godine. Spomenuli smo također već i dokument od 17. siječnja 1386, kada se javlja kao svjedok uz slikara Ivana Tomasinova iz Padove, a kasnije ćemo govoriti o dokumentu od 21. studenoga 1387, kada svjedoči ugovoru između slikara Menegela i suknara Nikole. Ovim vijestima dodat ćemo ovdje još dva podatka.

Dne 29. srpnja 1386 Stjepan Martinov obećava zadarskom građaninu Butku Budačiću, da će mu izraditi poliptih (»ancona«) poput onog što je Ivan iz Padove izradio za Trnavu, a koji smo već opisali. Ovaj je poliptih morao biti veći od toga za tri prsta, a oslikan i pozlaćen kao trnavski.²⁷⁾

Dne 3. listopada iste godine naš se slikar konačno javlja u još jednom dokumentu, koji govori o vraćanju nekog duga svećeniku Mihovilu, kapelanu zadarske crkve sv. Mihovila.²⁸⁾

MENEGELO IVANOV DE CANALI

O venecijanskom slikaru Menegelu Ivanovu de Canali (»Menegellus (ili Menichellus) pictor quondam ser Johannis de Canali de Venetiis habitator Jadre«), koji se toliko saživio boraveći više decenija u Zadru sa našom sredinom, da mu se sin nazvao »Menegelić«, poznato je već mnogo podataka, koji idu od godine 1395 do god. 1418. U tim se dokumentima spominju slijedeća njegova djela: 1) poliptih za glavni oltar sv. Stošije (kraj XIV st.), 2) dvije slike za plemića Gvida Grubonju (1403), 3) poliptih za crkvu sv. Pavla u Kukljici na otoku Pašmanu (1412) i 4) poliptih za bratovštinu sv. Jakova u Zadru (1418). Znamo također, da je god. 1401 naručio jedan drveni poliptih od spomenutog rezbaru Martina Hermanova, sigurno s namjerom da ga oslika. God. 1412 bio je u Splitu, gdje je pregovarao o popravku jedne stare slike u crkvi sv. Frane, koji je posao preuzeo god. 1413. Spominju se također njegovi đaci i pomoć-

²⁶⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 123—124 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

²⁷⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 132 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

²⁸⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 133 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

nici Šimun Radčić, Marko Ninov iz Dubrovnika, Martin Vojković i Juraj Ivanov. Očev zanat je nastavio sin mu Marko. »Terminus post quem« za slikarevu smrt je dosad bila godina 1431.²⁹⁾

Praga donosi još veliki broj dokumenata o Menegelu, od kojih ćemo izabrati one najvažnije za njegovo umjetničko djelovanje.

Menegela susrećemo prvi put 19. kolovoza 1385 kada sklapa ugovor sa venecijanskim drvorezbarom Markom Nikolanim (»Marcus marangonus quondam Nicolai de Veneciis habitator Jadre«), da mu ovaj izradi drveni poliptih (»anconia«), koji će očito on kasnije oslikati, kao i onaj spomenuti Martina Hermanova.³⁰⁾

Mnogo je značajniji akt od 3. listopada 1386, u kome se istaknuti zadarski kipar Pavao Vanucijev iz Sermonete (»Paulus quondam Vanucii tayapetra de Sermona«) obavezuje izraditi »unam arcam pro quondam domino Nicolao de Matafaris archiepiscopo Jadrensis secundum designamentum traditum eidem per magistrum Meneghellum pictorem habitatorem Jadre et cum tot figuris sanctorum quod in eadem arca a parte anteriori fieri potuerunt cum ratione et facere archivoltum eidem arche secundum designamentum eidem traditum per dictum magistrum Meneghellum«. Tu značajnu narudžbu sarkofaga za biskupa Nikolu Matafarića, koji je bio umro još godine 1367, a po kojoj je kipar Pavao Vanucijev morao izraditi isti po nacrtu slikara Menegela, ugovorio je s umjetnicima nadbiskupov nećak Ludovik sin Vučine Matafarića, a ista predstavlja vrlo značajan podatak o velikom zahvatu, koji su uporedo imali izvesti najugledniji kipar i najugledniji slikar u gradu.³¹⁾

Pavao Vanucijev iz Sermonete je, naime, bio veoma cijenjen u Zadru, gdje je bio po nacrtu Andrije Desina izveo apsidu crkve sv. Mihovila, zidao sakristiju crkve sv. Spasa, a radio uporedo i na pročelju stare crkve u Pagu, a iznesena je mogućnost da bi možda on bio i autor reljefa na glavnim vratima zadarskog sv. Mihovila.³²⁾

U zadarskom Arheološkom muzeju nalazi se reljef koji prikazuje nadbiskupa na prijestolju, koji poučava, raširenih ruku, okružen svojim kanonicima, dok su sa strana likovi sv. Petra i sv. Pavla. Kompozicija je očiti odjek onih »sacra disputa«, koje se, naročito u sjevernoj Italiji, javljaju na biskupskim, a još više profesorskim grobnicama. Reljef, veličine 207/105 cm, vrlo je oštećen, a skoro su sve glave potpuno otučene. Nema na njemu ni natpisa ni grbova, ali se smatra, da predstavlja nadgrobnni spomenik zadarskog nadbiskupa Nikole Matafarića (1333—1367), koji se nalazio u zadarskoj katedrali kod vratiju krstionice, koja su tada bila blizu oltara Presv. Sakramenta. Grobnica je stajala na svojem mjestu do god. 1780, zatim

29) C. Fisković, o. c., str. 94—96, bilj. 523—535.

30) G. Praga, cit. ruk., str. 95 (Akti not. Rajmunda de Modiis, vacch., uz cit. datum).

31) G. Praga, cit. ruk., str. 143 (Akti not. Rajmunda de Modiis, vacch., uz cit. datum).

32) C. Fisković, o. c., str. 13—14.

je bila srušena, a sačuvani reljef je pronađen god. 1879 kao materijal pločnika u dvorištu sv. Donata kod same katedrale.

U dosadašnjoj literaturi se smatralo, da je grobnica nadbiskupa Nikole Matafarića podignuta god. 1421. Ta se pretpostavka oslanjala na dokument iz te godine, po kome vitez Ludovik Matafarić podiže oltar u crkvi sv. Stošije »sub arca Rev. D. Nicolai de Matafaris olim Archiepiscopi Jadrensi«. Kako se vidi, u ovom se dokumentu jedino navodi postojanje nadbiskupove rake, koja je očito ranije podignuta. Što se tiče drugog nadbiskupa istog prezimena, Petra Matafarića (1376—1400), poznato je, da je pokopan u Ascoli u Italiji.

Tema ovog reljefa ne slaže se na prvi pogled s našim dokumentom iz god. 1386, koji govori o prednjoj strani Matafarićeve rake ukrašenoj sa toliko svetačkih likova, koliko ih može na toj strani stajati, a koju je Pavao morao izraditi po Menegelovu nacrtu. Istina, taj pasus o svecima bi se mogao odnositi na pobočne likove sv. Petra i Pavla, a glavni je reljef mogao biti skiciran na crtežu Menegela, o kome govori dokument. U slučaju da su Pavao i Menegelo autori ove ploče, dobili bismo konkretne autore jednog od značajnijih spomenika naše skulpture trecenta i bio bi riješen jedan važni atributivni problem, koji bi omogućio rješenja još nekih pitanja zadarske plastike toga vremena.³³⁾

Treći značajniji novi dokument o Menegelu je ugovor od 21. studenoga 1387, u kome je, u prisustvu slikara Stjepana Lezanje, slikar obećao spomenutom sukнару Nikoli Mihovilovu, da će mu oslikati drveni poliptih (»ancona«), koji je bio izradio njemački drvorezbar Martin Hermanov. Na donjem dijelu toga poliptiha morao je na srednjem polju biti prikazan Krist, a sa strana apostoli, na srednjem dijelu na srednjem polju Bogorodica s Djetetom, a sa strana likovi po želji naručitelja, a na gornjem po sredini prizor iz Muke Kristove poput onoga na poliptihu Bartola iz Milana u zadarskoj crkvi sv. Krševana, a sa strana opet likovi po izričitoj Nikolinoj želji.³⁴⁾

Kao što smo prije spomenuli već je poznat drugi kasniji dokument o Menegelovoj suradnji sa istim drvorezbarom, a ovaj novi potvrđuje, da je Martin radio slikaru drvene poliptihe, koje je Menegelo oslikavao.

Fisković je, kako smo spomenuli, donio podatak da je naš slikar krajem 1418 sklopio ugovor sa bratovštinom sv. Jakova za poliptih po uzoru na onaj na glavnom oltaru sv. Krševana, samo bez likova proroka. Ovdje možemo donijeti dokaz, da je Menegelo

³³⁾ C. F. Bianchi, o. c., I, Zadar 1877, strana 48; C. F. Bianchi, Nicolò de Matafari, archivescovo di Zara ed i suoi scritti, Zadar 1881, str. 6; V. Brunelli, Storia della città di Zara, I, Venezia 1913, str. 490; C. Iveković, Bau- und Kunstdenkmale in Dalmatien, I, Zara, Wien 1927, t. 18; G. Bersa, Guida storico-artistica di Zara — Catalogo del R. Museo di S. Donato, Trst 1926, str. 138; C. Cecchelli, Zara — catalogo di cose d' arte e di antichità, Rim 1932, str. 196.

³⁴⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 140—141 (Akti not. Articulosa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

morao kopirati vlastito djelo, jer je 3. veljače 1400 sklopio sa Nikolom suknarom ugovor, da će na njegov trošak izraditi poliptih (»ancona«) za glavni oltar zadarske crkve sv. Krševana.³⁵⁾

Od brojnih drugih dokumenata o Menegelu, koji nisu dosad bili poznati, a nalaze se među Pragininim prepisima, spomenut ćemo još jedan o suradnji sa Martinom Hermanovim, koji mu također i 13. ožujka 1396 radi jedan drveni poliptih (»ancona«),³⁶⁾ dok nas drugi akti upoznaju sa slikarevim privatnim životom, dugovima, isplatama, kupnjama i prodajama, te uzimanju pomoćnika, svjedočeci o njegovoj svestranosti aktivnosti.

Novi dokumenti »produljuju život« Menegelu, jer se on još 25. rujna 1421,³⁷⁾ 3. kolovoza 1423³⁸⁾ i 14. veljače 1427³⁹⁾ pojavljuje kao svjedok. U dokumentu od 1424 svjedoči uporedo sa poznatim mletačkim drvorezbarom Matom Andrijinim Moronzonom.

Kako se Menegelova žena Franica, kćerka Kreša Prvoga, očito Hrvatica, spominje kao udovica godine 1431, možemo datum slike-reve smrti ograničiti između 1427 i 1431.

ISTAKNUTI VENECIJANSKI SLIKARI U ZADRU

Već je poznato u dosadašnjoj literaturi, da su u Zadru boravili i djelovali slikari Petar Bragadin, Carlo i Vittore Crivelli (Praga, Fisković, Zampetti). Nažalost, njihova nam se djela nisu sačuvala. Ovim imenima dodat ćemo još neka, koja nam ukazuju na veze Zadra sa najznačajnijim imenima venecijanskog slikarstva XIV i XV stoljeća.

Dosad je nepoznat bio dokument, datiran 1. studenog 1386, u kome su predstavnici zadarskog domenikanskog samostana sv. Platona tražili »ab Andrea intaglatore lignaminis de contrata Sancti Luce, claudo, et a Petro Nicolai pictore de contrata Sancte Marine et a magistro Donato pictore et a Catarino pictore habitatoribus Venetiarum in contrata Sancti Luce«, da im izrade »unam crucem et duas anconas«. Premda se to raspelo i ta dva poliptiha nisu sačuvala, ovaj je dokument od prvorazredne važnosti, jer nam spominje četvoricu umjetnika, koji su svi poznati u venecijanskom slikarstvu i drvorezbarstvu svoga vremena.⁴⁰⁾

³⁵⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 5 (Akti not. Artucuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

³⁶⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 85 (Akti not. Petra de Serçana, vacch., uz cit. datum).

³⁷⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 294 (Akti not. Teodora de Prandino, instr., uz cit. datum).

³⁸⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 306 (Akti not. Nikole iz Barija, instr., uz cit. datum).

³⁹⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 315 (Akti not. Bartula de Sarçana, instr., uz cit. datum).

⁴⁰⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 199—200 (Akti not. Artucuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum).

Rezbar Andrija spominje se u mletačkim dokumentima godine 1394, a mrtav je godine 1412. Njegov je sin bio Mato Moronzon, koji će kasnije raditi u Zadru godine 1418 korska sjedala katedrale i drugi niz radova, te koji će se u Zadru spominjati, uz svoje sinove Franju i Petra, sve do godine 1451. Andrijini su sinovi bili još Lovro i Catarino (junior), koji se javlja od 1394 do 1412, potpisuje veliki drveni reljefni poliptih u Museo Correr zajedno sa Bartolomeom di Paolo godine 1394, a navodi se kao mrtav godine 1430.⁴¹⁾

Slikar Petar Nikolin, sin slikara Nikole, navodi se u očevoj oporuci godine 1365, a spominje se sve do godine 1389. Njegov je sin slavni Nicolò di Pietro, jedan od najvećih gotičkih slikara Venecije, autor poznate Bogorodičine slike iz godine 1394, izrađene za Zadrana Vučinu Belgarçonea, koga će na slici i prikazati kao donatora.⁴²⁾

Slikar Caterino se javlja u Veneciji između godine 1362 i 1382, a ove posljednje kao »Catarinus pictor S. Luce«. ⁴³⁾

Slikar Donato se spominje između godine 1344 i 1382, i to prije kao »iz sv. Luke«, a kasnije »de confinio S. Vitalis«. Godine 1388 se njegova žena Margarita spominje kao udovica.⁴⁴⁾

Sačuvalo nam se u galeriji Querini-Stampalia u Veneciji prekrasno »Krunisanje Bogorodice«, djelo obojice slikara iz godine 1372, koje predstavlja jedno od kapitalnih djela kasnoga trecenta, u kome Catarino i Donato spajaju baštinu Paola Veneziana i rafinement gotičkog likovnog govora. Drugo Catarinino »Krunisanje Bogorodice« iz godine 1375 nalazi se u venecijanskoj Akademiji, gdje se nalazi još jedna njegova slika iste teme s likovima sv. Lucije i sv. Nikole Tolentinskog sa strana. Njegov je potpis i na još jednom velikom poliptihu, koji se nalazio prije u zbirci grofa Orsi u Anconi, a zatim kod antikvara Piccoli u Veneciji, a sada je u Galeriji Walters u Baltimore-u (USA).

Značaj i uloga ove četvorice majstora izaziva nam još veće žaljenje radi gubitka njihovih triju zadarskih radova.

Fisković je nedavno otkrio boravak u Zadru slikara Petra Bragadina, nepoznatog sina slikara Donata Bragadina i utvrdio, da je Petar imao godine 1460 radionicu u Zadru, učio slikarstvu Donata Miloševića iz sela Crnoga i obavezao se koludricama sv. Dimitrija pozlatiti i bojadisati strop nove kapele njihove crkve.⁴⁵⁾

Novi dokumenti utvrđuju nam boravak u Zadru njegova mnogo poznatijeg oca.

Ovaj se istaknuti slikar javlja u dokumentu od 20. rujna 1445 kao »prudens vir magister Donatus Bragadin de Venetiis habitator

41) L. Testi, o. c., I. str. 246—249.

42) L. Testi, o. c., I. str. 133—134, 330.

43) L. Testi, o. c., I. str. 236—246. V. i R. Pallucchini, *La pittura veneziana del Trecento*, Bologna 1955, p. 245—250.

44) L. Testi, o. c., I. str. 237—239.

45) C. Fisković, o. c., str. 102.

Jadre« i imenuje majstora Kristofora iz Ferrare, drvorezbara i stanovnika Venecije, da bi ga zastupao u parnicama u Veneciji.⁴⁶⁾

Mnogo je važniji drugi dokument, koji nam Praga donosi u svojim prepisima. To je neka bilješka, nečista i puna mrlja od crnila, koja se nalazi na poledini jedne imbrevijature notara Nikole Lupovića, datirane 27. travnja 1452, a privezana uz Lupovićev akt od 27. listopada 1448, tako da se ovaj dokument može datirati u tom razdoblju. Po svoj prilici se radi o bilješci nekog pomoćnika Mate Moronzona, u kome ovaj bilježi svoje dužnike u Veneciji. Po Pragi je tekst ove bilješke slijedeći:

»Magistro Jacomo Moronzon intayador cum el qual steti a lavorar... et del qual die haver per lo suo lavorar ducati 36, in contrada de San Salvador. Et a questo sa magistro Donado depentor el qual lauoro la capella de Santa Anastasia et soi fioli zioe Jacomo e Tomaxo a magistro Bartolomio intayador habita in contrata de San Zulian.

Bartolomio Faxan (?) intayador habita in contrata di San Zulian de dar per me un par de anzeli intayadi duc. 5. Item Jacomo de dar pur uno mantello novo de panno nigro de droso... de maistro Carlo Monta circa 8. E questo sa... Andrea (?) de cha Galzoni in chale de...«⁴⁷⁾

Iz ovog enigmatičkog teksta možemo izvući važan zaključak, da su na kapeli sv. Stošije u Zadru radili slikar Donato Bragadin i njegovi sinovi Jakov i Toma. Kako je dosad bilo poznato, da je godine 1446 slikar Ivan Petar iz Milana vršio neke radove na kapeli sv. Stošije, možemo pretpostaviti, da on taj posao nije završio i da je Moronzon, pri kraju svoga zadarskog boravka, pozvao ove istaknute venecijanske majstore, da oslikaju kapelu u zadarskoj katedrali. To je sve što se može izvući iz ove neobične bilješke, koja nam se slučajno sačuvala uz zadarske notarske spise.⁴⁸⁾

Slikar Donato Bragadin se inače javlja u Veneciji između godine 1438, kada slika danas izgubljeno »Krštenje Kristovo« za venecijansku crkvu S. Marine, i god. 1473 kad je umro. Njegov se potpis nalazi na poznatom lavu sv. Marka u Duždevoj palači iz god. 1459.⁴⁹⁾

Nedavno je R. Longhi rehabilitirao njegov umjetnički profil, atribuirajući mu, uz signirani i posljednjih godina otkriveni triptih »Bogorodice između sv. Filipa i sv. Agneze« u Metropolitan Museum u New-Yorku, također i »Prikazanje u hramu« u priv. vlasništvu, te ističući, da mu treba dati važno mjesto u venecijanskom slikar-

46) G. Praga, cit. ruk., str. 72 (Akti not. Šimuna Damiani, instr., uz cit. datum).

47) G. Praga, cit. ruk., str. 74 (Akti not. Nikole Lupovića, bilješka uz datume citirane u tekstu).

48) C. Fisković, o. c., str. 101.

49) L. Testi, o. c., I. str. 425—428.

stvu između godine 1440 i 1460 i naglašavajući njegovu blagu humanost, ličnu individualnost i poetičnost na rubu realnosti i sna.⁵⁰⁾

PETAR JORDANIĆ

Fisković je nedavno prikazao profil zadarskog slikara Petra Jordanića, po zanimanju svećenika, koji je djelovao krajem XV i početkom XVI stoljeća. Uz davno poznati veliki poliptih iz god. 1493, koji je propao u posljednjem ratu u samostanu sv. Marije u Zadru, Fisković je dodao slikarevu katalogu još i sliku »Bogorodice sa Djetetom« iz župne crkve u Tkonu na otoku Pašmanu i sliku »Bogorodice sa Djetetom na balkonu« iz god. 1508 sa slikarevom signaturom, koja se nalazi u privatnom vlasništvu u Beču. On je također spomenuo Sanudov podatak, koji je već iznio Benvenuti, da je naš slikar sudjelovao u zadarskoj delegaciji upućenoj Doroteji Gusić Kurjaković i njenom sinu krbavskom knezu Ivanu Karloviću god. 1501, da s njima usklade obranu od Turaka. Jordanić je trebao snimiti zemljište predviđeno za obranu.⁵¹⁾

Uz dosad nezapaženi podatak, koji se nalazi u rukopisu Giorde o zadarskim crkvama i kod Bianchija, da je Jordanić dao god. 1504 jednu svoju kuću u dobrotvorne svrhe za osnutak neke zaklade,⁵²⁾ nalazimo o našem slikaru još jedan dokumenat, koji razjašnjava njegovo porijeklo. To je dokumenat, datiran 3. prosinca 1480, u kome svećenik Petar Jordanić sin plemića Marka Nozdrnje (>venerabilis dominus presbiter Petrus Jordanich quondam viri nobilis Jadrensis Ser Marci de Nosdrogna«) prenosi na Stjepana »de Lacu« prava što ima na kuću u predjelu kovača u Zadru za 34 zlatna dukata.⁵³⁾

Da se radi o našem slikaru, premda se ne spominje kao »pictor«, držim, da ne treba posumnjati. Dokumentat je značajan, jer donosi hrvatsko slikarevo prezime i otkriva nam njegovo plemićko porijeklo, iako razlika u prezimenu između oca i sina daje povoda pretpostavci, da je možda mogao biti nezakonito dijete. Da je bio imućan možemo uočiti i iz činjenice, da je svoj veliki poliptih poklonio samostanu benediktinki sv. Marije, kojemu je povjerio i upravljanje svojom zakladom.

⁵⁰⁾ R. Longhi, *Viatico per cinque secoli di pittura veneziana*, Firenze 1946, str. 51—52. O Bragadinu su u posljednje vrijeme pisali i C. Volpe, L. Coletti i R. Pallucchini.

⁵¹⁾ C. Fisković, *Zadarski slikar Petar Jordanić*, Bulletin VII Odjela za likovne umjetnosti JAZU, VIII, Zagreb 1960, br. 1, str. 25—32.

⁵²⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 623 (prema F. Giorda, *Memorie delle chiese di Zara. Serie dei benefici ecclesiastici*, MS Parav. 10.565/I, uz cit. datum).

⁵³⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 587 (Akti not. Ivana de Salodio, instr., uz cit. datum).

NIKOLA BRAZO

Veliki nam broj dokumenata iz prvih dvaju decenija XVI stoljeća ilustrira ličnost slikara Nikole Braza.

Prvi put se javlja u aktu od 26. siječnja 1507 [»Nicolaus Brazo (katkad: Brazio, Bracio) pictor civis et habitator Jadre«].⁵⁴⁾ U tom se dokumentu govori o sukobu između slikareve žene Mariette i njenog vlastitog sina iz prvoga braka Petra. Prvi muž Mariette bio je neki brijač Zaneto, a i sin je nastavio vršiti očev posao. Dok u prvom dokumentu, koji smo citirali, posvađene strane biraju svoje zastupnike, a slikar se samo spominje kao suprug svoje žene, dotle u drugom aktu od 26. travnja 1507 dolazi do sporazuma oko tih imovinskih pitanja, a sam slikar zastupa svoju suprugu.⁵⁵⁾ Iste godine, 18. ožujka, slikar je kupio također i jednu kuću.⁵⁶⁾

Čini se, da je Brazo imao i drugih svađa i parnica, jer se u aktu od 12. svibnja 1509 naš slikar i njegova sestra Margarita sa mužem Šimunom Tomasovićem (»zapator«) s jedne, a klerik Šimun Frletić s druge strane sastaju ponovno za izbor opunomoćenika radi rješavanja međusobnog spora.⁵⁷⁾

Najznačajniji dokument o Brazu je ugovor od 8. svibnja 1510 između Tome Matolića i Mateja Cigislavčića, sindika bratovštine sv. Lovre u Lukoranu kod Zadra (na otoku Ugljanu), u ime svoje i odsutnog sindika Jakova Zulića s jedne strane, a s druge našeg slikara za izradu uokvirenog drvenog poliptiha (»ancona«, na kome je Brazo morao oslikati tridesetak figura i pojedina polja razdijeliti pozlaćenim okvirima. Poliptih je morao biti izrađen po slikarevom prethodnom crtežu, koji je bio ranije uručen naručiteljima, a trebao je biti gotov do Božića 1510 za cijenu od 27 zlatnih dukata.⁵⁸⁾

Vrlo je zanimljiv također i dokumenat od 27. rujna 1512, u kome se govori o izboru opunomoćenika radi rješavanja spora »pro certis quadris, disegnis, laboreris et pecuniis« između našega slikara i istaknutog slikara Lorenza Luzzo iz Feltrea (»magister Laurentius Lucius de Feltro cognatus«). Naš je slikar izabrao za svoga zastupnika liječnika Federika de Bertholatiis, a Lorenzo Nardina, koji je bio »magister scholarum«. Dodatkom ovom aktu od 2. listopada iste godine vidimo, da se Nardino nije prihvatio zastupništva, a ne znamo kako je taj sukob dokrajčen.⁵⁹⁾

54) G. Praga, cit. ruk., str. 633, 636, 635 (Akti not. A. de Zandonatis, instr., uz cit. datum).

55) G. Praga, cit. ruk., str. 642—643 (Akti not. Ivana de Fonferrato, bast., uz cit. datum).

56) G. Praga, cit. ruk., str. 639 (Akti not. A. de Zandonatis, instr., uz cit. datum).

57) G. Praga, cit. ruk., str. 655—656 (Akti not. A. de Zandonatis, instr., uz cit. datum).

58) G. Praga, cit. ruk., str. 658—659 (Akti not. G. F. Raimondi, instr., uz cit. datum). Lukoranska crkva sv. Lovre je napuštena g. 1860. (C. F. Bianchi, o. c. /1879/, str. 94).

59) G. Praga, cit. ruk., str. 660—663 (Akti not. G. F. Raimondi, instr., uz cit. datum).

Neobično je zanimljiv ovaj spomen o boravku u Zadru slikara Lorenza Luzzo, koji je sigurno jedna od najenigmatičnijih ličnosti slikarstva Veneta prve polovine XVI stoljeća.

Raznolika su mišljenja o ličnosti toga slikara, koga mnogi spajaju zajedno sa ličnošću brata mu Gian Pietra, dok drugi smatraju da je Gian Pietro daleko važnija ličnost.

Dva značajnija mišljenja o tom pitanju u starijoj literaturi su ono Adolfa Venturija i ono, koje pod šifrom B. C. K. donosi Thieme-Beckerov leksikon.

A. Venturi govori samo o Lorenzu i smatra da je on slikar s nadimkom »Morto da Feltre«. Za Lorenza se zna sa sigurnosti, da je autor velike pale iz crkve S. Stefano u Feltre, koja je sada u Staatlichen Museen u Berlinu, a prikazuje »Bogorodicu između sv. Stjepana i sv. Viktora«. Tu je palu slikar potpisao i datirao godine 1511. Sačuvana je i slikareva oporuka, sastavljena u prosincu 1526, a zna se, da je 5. siječnja 1527 bio mrtav. Na temelju te pale, u kojoj se mogu uočiti odjeci slikarstva Giorgionea, Palme Starijeg i Lotta, a uz izrazitu predominaciju ljubičastih tonaliteta, Venturi je Lorenzu Luzzu atribuirao i pale »Bogorodice sa sv. Vidom i sv. Modestom« u Caupu kod Feltrea i »Bogorodice sa sv. Jurjem i sv. Viktorom« u Villabruni kod Feltrea, te freske iz godine 1522 u sakristiji crkve Ogni Santi u samom Feltreu.

U spomenutom leksikonskom tekstu smatra se, međutim, da je Lorenzo Luzzo autor jedino signirane berlinske pale, dok se niz drugih radova, među kojima spomenute pale u Caupu i Villabruni i freske u Feltreu daju se bratu Pietru uz pretpostavku, da je on »Morto da Feltre«. Tu se spominje i Pietrov atribut »Zarato«, koji u svijetlu Praginih dokumenata možemo protumačiti kao »Zadranin«.

Praga je, naime, našao još neke dokumente o našima slikarima. On je utvrdio, da je njihov otac Bartolomej boravio u Zadru oko godine 1480 kao liječnik i smatra, da su oba slikara rođena u Zadru. Pojavu Lorenza i Gian Pietra Luzzo u Zadru oko 1510 (u koju se uklapa i naš dokument) Praga tumači tako, da su oba slikara došla natrag u rodni kraj nakon što je Feltre bio porušen od lige u Cambraiu. Polemizirajući sa lokalnim historičarom iz Feltrea M. Gaggiom Praga smatra također, da je »Morto da Feltre« bio Gian Pietro, a ne Lorenzo.⁶⁰⁾

⁶⁰⁾ A. Venturi, *Storia dell' arte italiana*, IX/III, Milano 1928, str. 549—560, B. C. K. u Thieme-Becker, *Allgem. Lexikon der bild. Kunst*, XXIII, Leipzig 1929, str. 410.

Vidi također za taj problem: L. Venturi, *Pietro Lorenzo Luzzo e il Morto da Feltre*, *L'Arte* XIII, Roma 1910, str. 362; C. Hülsen, *Morto da Feltre*, *Mitt. d. Kunsthist. Inst. Florenz*, II, 1912—1917, str. 81—89.

Praga je iznio svoje mišljenje u *Nota bibliografica*, *Rivista dalmatica* XXVI, IV, Venecija 1955, str. 72 i sabrao druge dokumente o tom pitanju u *Marc. Ital.* VI, 505, fasc. 13. Vidi također M. Gaggia, *Intorno al Morto da Feltre*, *Archivio storico di Belluno, Feltre e Cadore*, XVIII, 1936, 145, str. 753 i 757, te S. Branzi, *Tre pittori feltrini in una singolare rassegna*, *Gazzettino*, Venecija 20. X 1948.

Slikar Brazo se spominje zatim ponovno 30. rujna 1513 u vezi s nekim zemljištima, 9. travnja 1515 kao svjedok, te 5. lipnja 1519 ponovno u vezi imovinskih odnosa sa Petrom, sinom njegove žene iz prvoga braka.⁶¹⁾

U vezi sa ovim slikarom trebat će u budućnosti rješavati još dva pitanja, kojima će tek buduća arhivska otkrića moći dati pravi odgovor:

1) da li se naš slikar može povezati sa slikarom Nikolom Bralićem Giacostinom, koji je 1518 bio naslikao — prema natpisu iz XVIII stoljeća (da li sa tačno transkribiranim imenom?) — oltarsku palu »Bezgriješnog začeca« u crkvi na Poljudu u Splitu, koju je godine 1727 kopirao slikar Miho Luposignoli?⁶²⁾

2) koja je veza našeg slikara sa slikarom, kojeg Kolendić naziva »Nicola Braccio iz Pise«, a koji je djelovao u Zadru, Šibeniku i Trogiru, te tu završio sliku, koju je Juraj Čulinović bio izradio za šibensku obitelj Grizanića i oko čije isplate su bila nastala parničenja oko Čulinovićevih nasljednika (1536)?⁶³⁾

MANJI PODACI O RAZNIM ZADARSKIM UMJETNICIMA

U ovom posljednjem poglavlju sakupili smo niz raznih manjih podataka o nizu majstora, koji dopunjuju opću sliku o umjetničkoj aktivnosti Zadra u to doba.

Slikara Benedikta, koji se navodi kao mrtav u dokumentu iz godine 1340, te slikare Martina (1340) i Krševana (Kreša, 1349, 1355), njegove sinove, navodi već Fisković u svojoj knjizi.⁶⁴⁾ Ovim podacima možemo nadodati još tri spomena istoga Kreša (»Cressius pictor quondam magistri Benedicti pictoris«) dne 5. lipnja 1350 kao svjedoka,⁶⁵⁾ dne 10. travnja 1362 radi posudbe nekog novca,⁶⁶⁾ te 23. studenoga 1370 u vezi nekih vinograda.⁶⁷⁾ U aktu od 8. rujna 1375 spominje se kao mrtav.⁶⁸⁾ Dosad je bio nepoznat također i njegov sin slikar Damjan (»Damianus pictor quondam magistri

61) G. Praga, cit. ruk., str. 665, 667 (Akti not. M. A. Sonzonio, instr., uz cit. datume), G. Praga, cit. ruk., str. 668—669 (Akti not. Šimuna Korenića, instr., uz cit. datum).

62) K. Prijatelj, Barok u Splitu, Split, 1947, str. 68.

63) P. Kolendić, Slikar Juraj Čulinović u Šibeniku, Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku XLIII, Split, 1920, str. 128, dok. 280—282.

64) C. Fisković, o. c., str. 92, bilj. 512.

65) G. Praga, cit. ruk., str. 37 (Akti not. Franje iz Piacenze, bast., uz cit. datum).

66) G. Praga, cit. ruk., str. 39 (Akti velike kurije. Osude Antonia de Marostica 14. I. 1363 — XII 1363, carte 4 t.).

67) G. Praga, cit. ruk., str. 43 (Akti not. Petra Perenčanus, instr., uz cit. datum).

68) G. Praga, cit. ruk., str. 49 (Akti not. Petra iz Serčane, vacch., uz cit. datum).

Cressii pictoris«), koji se spominje u aktu od 15. kolovoza 1378,⁶⁹⁾ dok se 10. travnja 1383 navodi kao mrtav.⁷⁰⁾

Nisu poznati dosad u literaturi ni slikari Pavao iz Siene [»Paulus pictor Vine (ili Vive) de Senis«], koji se spominje 17. srpnja 1370,⁷¹⁾ Anđeo Franjin iz Ankone (»Angelus pictor quondam Francisci de Ancona«), koji se navodi 28. studenoga 1372,⁷²⁾ niti Antun Lovrin iz Splita (»Antonius pictor habitator Jadre quondam Laurentii de Spalato«), spomenut 12. rujna 1384 i 8. travnja 1385.⁷³⁾ Svi se ti slikari navode samo kao svjedoci, dok o njihovom radu ne znamo ništa.

Jedan važan dokumenat ujedinjuje u jednom zahvatu tri majstora: svećenika Luku iz Nina, mletačkog drvorezbara Marka Nikolina i već spomenutog njemačkog drvorezbara Martina Hermanova (»presbiter Lucas de Nona officians in ecclesia Sancte Anastasie de Jadra, Marcus marangonus seu intaglator quondam Nicolai de Venetiis et Martinus intaglator teutonicus quondam Hermani«). Ova su se trojica sporazumjeli sa zadarskim nadbiskupom Petrom Matafarićem, da će izraditi (»facere et fabricare«) veliki drveni oltarni poliptih (»ancona«) za zadarsku katedralu sv. Stošije. Na tome su poliptihu oni morali prikazati svetačke likove, od kojih su dva morala biti veća i istaknutija, te prizore (»istorias«), dok su unaokolo morali prikazati likove proroka. Poliptih je morao biti dug kao što je sam glavni oltar sv. Stošije, a visok do luka nad tim oltarom, dok je kao uzor morao biti poliptih u crkvi sv. Marije Velike. Izrada je morala biti dovršena do 1. kolovoza 1386.⁷⁴⁾

Ne znamo, koji je bio udio svakog pojedinog od ovih majstora na tom poliptihu, koji nam se do danas nije sačuvao. Kako znamo, da je zadarski svećenik Luka sin Ivana Gaje iz Nina bio arhitekt i sakidao godine 1398—1399 gotičku kapelu sv. Barbare (današnju sakristiju stolne crkve u Zadru),⁷⁵⁾ možemo pretpostaviti, da je njegov zadatak bio arhitektonska obrada ovoga poliptiha, dok su Mlečanin i Nijemac jamačno na njemu vršili drvorezbarske radove.

Početkom XV stoljeća susrest ćemo još dva dosad nepoznata zadarska slikara kao svjedoka: 16. i 17. travnja 1406 Jurja Kandi-

69) G. Praga, cit. ruk., str. 79 (Akti not. Petra iz Serçane, vacch., uz cit. datum).

70) G. Praga, cit. ruk., str. 113—114 (Akti not. Petra iz Serçane, vacch., uz cit. datum).

71) G. Praga, cit. ruk., str. 40 (Akti not. Petra iz Serçane, instr., uz cit. datum).

72) G. Praga, cit. ruk., str. 46 (Akti not. Petra Perençanusa, instr. uz cit. datum).

73) G. Praga, cit. ruk., str. 153 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum), G. Praga, cit. ruk., str. 155 (Akti not. Petra iz Serçane, vacch., uz cit. datum).

74) G. Praga, cit. ruk., str. 196—197 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum), G. Praga, cit. ruk., str. 202—205 (Akti not. Articuciusa de Rivignano, bast., uz cit. datum). U ovom drugom dokumentu govori se samo o drvorezbarima Marku i Martinu.

75) C. Fisković, o. c., str. 14—15, bilj. 21a.

jeva (»Georgius quondam Candi pictor«),⁷⁶⁾ a 27. travnja 1418 Franju s nadimkom Malano (»Nesreća«) (»Franciscus pictor dictus Malano«),⁷⁷⁾ o kojima također ništa ne znamo, kao što ne znamo ni o slikaru Franji iz Verone (»Franciscus Veronensis pictor«), koji je svjedok u jednom dokumentu od 19. listopada 1480,⁷⁸⁾ niti o slikaru Jakovu Valentovu, koji se također javlja kao svjedok 17. rujna 1524, 22. srpnja 1531 i 24. srpnja 1536 (»Jacobus filius quondam magistri Valentis cerdonis pictor civis et habitator Jadre«).⁷⁹⁾

⁷⁶⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 59 (Akti not. Ivana de Trattis, bast., uz cit. datum), G. Praga, cit. ruk., str. 60 (Akti not. Ivana de Trattis, Guarnerii de Alexandria palearum, oporuka 1).

⁷⁷⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 282 (Akti not. Teodora de Prandino, instr., uz cit. datum).

⁷⁸⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 586 (Akti not. Ivana de Salodio, instr., uz cit. datum).

⁷⁹⁾ G. Praga, cit. ruk., str. 673—675 (Akti not. A. de Zandonatis, instr., uz cit. datum), G. Praga, cit. ruk., str. 678, 684 (Akti not. M. A. da Bassano, instr., uz cit. datume).

NOUVELLES DONNEES SUR LES PEINTRES DE ZADAR
DES XIV^e.—XVI^e. s.

KRUNO PRIJATELJ

Dans cette étude l'auteur apporte, sur la base des documents d'archives que G. Praga a copiés dans les Archives de Zadar, copiés qui se trouvent à la Bibliothèque Marciana de Venise (Marc. Ital, VI, 528, n. XXIV) une série de renseignements inédits qui complètent et illustrent par des faits nouveaux nos connaissances actuelles sur les peintres de Zadar pour la période du XIV^e. au XVI^e. s. Les données les plus importantes publiées dans la présente étude sont les suivantes:

1) Nikola Ciprianov (fils de Cyprien) de Blondis: nouveau document de l'année 1376 d'après lequel on apprend qu'il a exécuté un crucifix peint, pour les Franciscains de Zadar, et deux crucifix peints pour deux citoyens notoires de Nin.

2) Blaž Luke Banić (Blaise, fils de Luc): découverte du nom croate du peintre (Banić), apport de documents concernant sa collaboration avec Stjepan Martinov (Etienne, fils de Martin) Lazanja en l'an 1385 et la décoration de la chapelle du drapier Nicola (année 1387) et, enfin, fait d'avoir pris comme élève Šimun Ivanov (Simon, fils de Jean) de Zadar et Grgur Grgurev (Grégoire, fils de Grégoire) de Zagreb.

3) Ivan Tomazinov (Jean, fils de Thomas) de Padoue: documents sur la réparation du polyptyque dans l'église St-Dimitri de Zadar (1384) et sur l'exécution de la peinture, en 1385, du grand polyptyque de Sv. Mihovil (St-Michel) dans l'église de Trnova, près de Nin.

4) Stjepan Martinov (Etienne, fils de Martin) Lazanja: données sur l'exécution du polyptyque d'après la commande d'un citoyen de Zadar, Butko Budačić, semblable à celui de Trnova (1386).

5) Menegelo Ivanov (fils de Jean) de Canali: nombreux documents, parmi lesquels ressortent celui de 1386 qui stipule que le sculpteur Paolo (Paul), di Vanuccio (fils de Vanuccio) de Sermoneta doit exécuter un tombeau pour l'archevêque Nicolas Matafarić d'après son propre dessin, celui de 1387 selon lequel il doit peindre pour le drapier Nicolas le polyptyque en bois exécuté d'après la sculpture sur bois de Martin, fils d'Herman, et ceci en 1400, et par lequel il promet au même Nicolas qu'il exécutera à ses frais le polyptyque pour le grand autel de l'église Sv. Krševan de Zadar.

6) Peintres vénitiens les plus éminents de Zadar: analyse du documents de l'année 1386 qui dit que le sculpteur sur bois vénitien, Andrea (André) et les peintres Pietro (Pierre) de Nicolo, Catarino et Donato ont exécuté un crucifix et deux polyptyques pour l'église St-Platon et ce, entre 1445 et 1452- ce qui indique le séjour à Zadar du peintre Donato Bragadin et son travail dans la chapelle de Sv. Stošija (St-Anasthase) avec ses fils Jacopo (Jacques) et Tommaso (Thomas).

7) Petar (Pierre) Jordanić: document de 1480 d'après lequel on confirme qu'il était le fils du noble Marko Nozdronja.

8) Nicolas Brazo: série de documents, parmi lesquels de détache celui de l'année 1510 qui parle de l'exécution d'un polyptyque pour l'église de Sv. Lovro (St-Laurent) à Lukoran, et cela en l'an 1512, qui rappelle le séjour à Zadar du peintre Lorenzo (Laurent) Luzzo de Feltre.

9) Données moindres sur différents artistes de Zadar: documents qui mentionnent le travail à Zadar, ignoré jusqu'à présent, des peintres Damien Krešov (1378), Paolo (Paul) de Sienna (1370), Andjeo Franin (Ange, fils de François) d'Ancône (1372), Antun (Antoine) Lovrin de Split (1384-85), Juraj (Georges) Kandijev (1406), Franjo (François) appelé Malano (1418), Franjo (François) de Vérone (1480) et Jakov (Jacques) fils de Valentin (1524-36). Autre document qui mentionne la collaboration de l'architecte Luka (Luc) de Nin, et du sculpteur sur bois Martin, fils d'Herman, et de Marko (Marc) Nikolin au grand polyptyque d'autel pour la cathédrale de Sv. Stošija (St-Anasthase).